УДК 528.94

І. Л. Дрогушевська

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ УНОРМУВАННЯ НАЗВ ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ УКРАЇНИ ПРИ СТВОРЕННІ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ

Изложены методологические и прикладные аспекты нормализации названий физико-географических объектов (гидронимов, оронимов, гидрооронимов, названий ландшафтных единиц, объектов природно-заповедного фонда) территории Украины в процессе создания Государственного реестра географических названий. Проанализированы особенности названий физико-географических объектов и сформулированы основные требования, принципы и подходы к их сбору, систематизации, нормализации.

In the article methodological, applied and practical aspects of standardization of names of physiographic features (hydronyms, oronyms, hydrooronyms, landscape names, names of features of nature reserve fund) of the territory of Ukraine in the process of creation of the State Register of Geographical Names are highlighted. Peculiarities of names of physiographic features of Ukraine have been analyzed and main requirements, principles and approaches to their collection, systematization and standardization have been defined.

Вступ. Попри те, що назви фізико-географічних об'єктів змінюються рідко і є відносно стійкими, вони найменш унормовані в Україні. Картографічні та інші видання часто подають про них різнорідну, іноді суперечливу і не завжди достовірну інформацію.

Одним із завдань створення Державного реєстру географічних назв України, роботи над яким розпочато у 2011 р., є унормування назв фізико-географічних об'єктів, установлення єдиної, усталеної форми написання топонімів з урахуванням їхніх мовних, географічних, історичних, етнічних особливостей, а також забезпечення використання цих назв насамперед у картографії [10].

Назви фізико-географічних об'єктів – це невичерпне джерело інформації для наукових досліджень. Тому важливим завданням сьогодення є збереження таких назв як частини історичної та культурної спадщини.

Метою статті є висвітлення методологічних та прикладних аспектів унормування назв фізико-географічних об'єктів на території України у процесі створення Державного реєстру географічних назв.

Аналіз попередніх досліджень. У 1960 р. було засновано Українську ономастичну комісію на базі Інституту мовознавства імені О. Потебні (від 1991 р. – Інститут української мови) АН УРСР для організації та координації наукової роботи з ономастики. За її ініціативи в Україні раз на два роки проходять ономастичні конференції, видаються спеціальні збірники, де представлені й дослідження топонімів.

До 1991 р. в Україні переважали розосереджені регіональні топонімічні дослідження, найчастіше – за адміністративними одиницями (областями). Гідроніми західних областей досліджував канадський славіст українського походження, мовознавець Я.-Б. Рудницький [20]. Дослідженнями назв фізико-географічних об'єктів Буковини займався мовознавець Ю. О. Карпенко. У 1964-1965 рр. вийшли три його праці з аналізом топонімії гірських, центральних і східних районів Чернівецької області [12-14]. У 1973 р. видано монографію цього вченого, присвячену топонімії Буковини [15].

Вагомий внесок у вивчення топонімів Закарпаття зробив вчений-лінгвіст К. Й. Галас. Він узагальнив свої дослідження у монографії [9] та в неопублікованому "Словнику українських топонімів Закарпаття".

Дослідження гідронімії Полтавської області представлені у праці К. К. Цілуйка [28].

Назвами фізико-географічних об'єктів займалися також О. С. Стрижак [21, 22, 25-27], М. М. Габорак [6-8], Г. Л. Аркушина [23], С. О. Вербич [3-5], А. І. Кривульченко [17], І. М. Железняк [21, 22], О. П. Карпенко [22], В. В. Лучик [22], Б. Ф. Лящук [18], П. А. Зборовський [10], Т. І. Поляруш [22], В. П. Шульгач [22], М. П. Янко [29].

Виклад основного матеріалу. Встановлення достовірних назв фізико-географічних об'єктів потребує ґрунтовних наукових досліджень кожної назви. Збирання топонімів та формування бази даних Державного реєстру географічних назв України здійснюється в обсязі топографічної карти масштабу 1:100 000.

Насамперед було визначено відповідний тип класифікації топонімів – за об'єктами номінації. Згідно з цією класифікацією виділено такі класи топонімів фізико-географічних об'єктів: гідроніми, ороніми, гідрооронімі, назви ландшафтних одиниць та екотопоніми (назви об'єктів природно-заповідного фонду). На основі аналізу українських картографічних, географічних та енциклопедичних джерел було виокремлено види фізико-географічних об'єктів у межах території України, що мають власні назви, та розроблено термінологічно-понятійний апарат.

Серед ***гідронімів*** виділено такі види об'єктів, що мають власні найменування: море, затока, протока, бухта, банка, лиман, ріка (річка), річка, що пересихає, потік, струмок (потічок), боковий рукав, рукав гирла, стариця, водоспад, джерело, озеро, солоне озеро, болото, ківш, водосховище, канал, став, канава.

Виділено також ***об'єкти орографії,*** що мають власні назви: рівнина, западина, височина, низовина, хребет, гірська система, кряж, гора, перевал, горб, ущелина, долина, скеля, яр, каньйон, пороги, обрив, печера, курган, могила.

© І. Л. Дрогушевська, 2015

Серед ***гідрооронімів*** виділено назви таких видів об'єктів: островів, півостровів, мисів, кіс, балок, мокрих балок тощо.

У Державному реєстрі зафіксовано також ***назви ландшафтних одиниць*** – лісів, урочищ, пісків, торф'яників (торфовищ), солончаків.

З-поміж ***об'єктів природно-заповідного фонду*** України, що мають власні назви, виділено такі: біосферні заповідники, природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Наступним етапом дослідження було вироблення принципів та підходів до унормування назв фізико-географічних об'єктів території України. Автор розробила відповідну нормативно-технічну документацію, в якій передбачено підходи та конкретні правила унормування назв фізико-географічних об'єктів: "Інструкція з унормування назв об'єктів гідрографії території України та заповнення їх реєстраційно-облікових форм", "Інструкція з унормування назв об'єктів орографії та гідрооронімів території України та заповнення їх реєстраційно-облікових форм", "Інструкція з унормування назв ландшафтних одиниць території України та заповнення їх реєстраційно-облікових форм", "Інструкція з унормування назв об'єктів природно-заповідного фонду території України та заповнення їх реєстраційно-облікових форм".

При вирішенні питань унормування назв фізико-географічних об'єктів застосовано такі підходи:

• слід уникати необґрунтованих змін географічних назв;

• забезпечити максимальну відповідність написання географічних назв чинним у країні правилам орфографії з урахуванням діалектних форм;

• процес унормування не повинен спотворювати важливі елементи топоніма;

• у випадках, коли назви вживаються у різних граматичних формах, необхідно визнати одну з них офіційно унормованою (стандартизованою) назвою.

В основу встановлення та унормування назв фізико-географічних об'єктів було покладено кілька принципів. Одним із них є комплексний. Він передбачає застосування наукових методів та підходів картографії, мовознавства, історії до унормування топоніма, а саме:

1) дотримання відповідності його написання правилам українського правопису;

2) врахування історії його утворення;

3) врахування його етимології;

4) використання на картах, у топонімічних та інших виданнях;

5) традиційність використання назви на місцевому рівні.

Другий важливий принцип, який покладено в основу унормування фізико-географічних топонімів, – це системність, тобто дослідження назви у її взаємодії з іншою географічною номенклатурою певної території. Використовуючи картографічний та лінгвістичний (формантний) методи у комплексі, топоніми порівнювалися:

- з іншими назвами того ж класу в межах певної території;

- з топонімами інших класів на цій же території.

Картографічним методом встановлювалась поширеність певних моделей географічних назв, щільність топонімів або повторюваність на одиницю площі, виявлялись їх просторові взаємозв'язки. Формантний метод дозволив проаналізувати географічні назви на рівні формантів і виокремити характерні для певної території особливості утворення топонімів.

Третій принцип, який використовувався у процесі унормування назв фізико-географічних об'єктів, це однозначність. Він передбачає встановлення для кожного об'єкта однієї офіційної назви.

Найстійкішим класом топонімів та найбільш унормованими серед назв фізико-географічних об'єктів території України є **гідроніми**. Стандартизація гідронімів у країні має свої традиції. У 1957 році Інститут гідрології і гідротехніки та Інститут мовознавства імені О. О. Потебні АН УРСР уклали "Каталог річок України", до якого увійшло 2 613 назв об'єктів гідрографії України (українською та російською мовами) [16]. У 1960 році Інститут мовознавства розпочав укладання "Гідронімічного атласу України", який вийшов друком у 1967 р. У 60-ті роки XX ст. К. К. Цілуйко завів при цьому Інституті топономастичну картотеку. Її матеріали було покладено в основу створення "Словника гідронімів України" [21]. Роботи над словником тривали впродовж 1970-1973 рр. Укладачі словника – відомі українські топоніміст К. К. Цілуйко, І. М. Железняк, А. П. Корепанова, Л. Т. Масенко, А. П. Непокупний, О. С. Стрижак та ін. Видання словника у 1979 р. стало першою і досі єдиною спробою опису власних найменувань протічних вод України. Він вміщує понад 20 тис. власних назв географічних об'єктів. Словник також містить майже 24 тис. варіантів цих назв [21].

У процесі укладання Державного реєстру географічних назв України виявлено близько 3 000 гідронімів на топографічній карті масштабу 1:100 000. Вони потребували вивчення та унормування. Найменш унормованими назвами фізико-географічних об'єктів є **ороніми** та **назви ландшафтних одиниць.**

При унормуванні топонімів на особливу увагу заслуговує вживання родових термінів (наприклад, *"море"* у назві Чорне море, *"гора"* – у назві Лиса Гора, *"хребет"* – у назві Вододільний хребет, *"яр"* – у назві Осовий Яр). Родовий термін у назві, що часто є окремим словом, являє собою невід'ємну частину багатьох географічних назв і нерідко входить до складу офіційної назви як її елемент. У таких випадках топонім не може вживатися без родового терміна – *Азовське море, Сухий Яр, Шацькі озера, Лазарівський Ставок* тощо.

Часто між фізико-географічними топонімами, вказаними на топографічних картах, та назвами, що використовуються на місцевому рівні, прослідковується неузгодженість. Це стосується регіонів України, які тривалий час перебували у складі інших держав та нині є поліетнічними (Українські Карпати, Закарпаття, Волинь, Буковина, Крим). Топоніми цих територій містять запозичення з інших мов – польської, угорської, румунської, що

обумовлено тісними взаємозв'язками між етносами, які тривалий час проживали на одній території. Угорське походження мають річки *Серне, Вагаш, Галош, Шуто* (Закарпатська область), урочища *Острош, Лігет, Горонда, Бікеш* (Закарпатська область), гори *Нодьшарок, Дийда, Ардов, Вашбіка, Гайовш* (Закарпатська область) тощо. Румунського походження назви потоків *Лешул, Брадул* (Закарпатська область), потоки *Трусунецул, Цирлагата, Куцу* (Чернівецька область), гір *Бребенескул* (на межі Івано-Франківської та Закарпатської областей), *Унгаряска, Нєнєска, Петрос, Менчул, Магура* (Закарпатська область), хребта *Урду-Флавантуч* (Закарпатська область). Польське походження мають полонини *Ґропа* (Івано-Франківська область), *Пожижевська* (на межі Івано-Франківської та Закарпатської областей), *Головчеська* (Закарпатська область), гори *Гостилув, Добжана* (Львівська область). Тюркського походження більшість фізико-географічних назв Кримського півострова – річки *Бельбек, Ускут, Кача, Сари-Узень, Біюк-Карасу,* гори *Демерджі, Демір-Капу, Кемаль-Егерек, Еклізі-Бурун, Карабі-яйла, Бабуган-яйла* тощо.

Спотворення топонімів та неправильне їх подання на картах обумовлене відсутністю топографічних карт, виданих українською мовою з унормованими топонімами фізико-географічних об'єктів. Інформацію про назви містять австрійські топографічні карти кінця XIX – початку XX ст., польські топографічні карти 30-х років XX ст. та радянські топографічні, довідкові й туристичні карти, видані російською мовою [24]. Нерідко інформація про українські топоніми у цих джерелах спотворена внаслідок перекладу автентичних назв німецькою, польською, російською мовами, що передбачало певну адаптацію назв до цих мов за рахунок додавання відповідних суфіксів, запозичень тощо (*Błozwja* – Болозівка, *Boryczówka* – Боричівка, *Brodek* – Брідок, *Młynek* – Млинок, *Dział* – Діл, *Tomnatikul* – Томнатик, *Красный Звор* – Черлений Звір).

При укладанні сучасних карт означених територій українською мовою доводилося знову перекладати назви з німецької, польської та російської мов. Таким чином, відбувався зворотний процес, за якого топоніми знову зазнавали мовної трансформації, тобто українізації. Отримані варіанти назв не завжди збігалися з автентичними. Наприклад, *Стій* замість Стой, *Клева* замість Клива, *Присліп* замість Прислоп, *Гостилів* замість Гостилув, *Рипида* замість Рипіда, *Печкове* замість Пічкове. Іноді назви було спотворено внаслідок неправильного перекладу – *Полонина Руна* (Polonina Równa) замість Полонина Рівна. Деякі фізико-географічні об'єкти було пойменовано австрійськими, польськими та радянськими картографами. Проте ці топоніми ніколи не вживалися місцевим населенням попри те, що були представлені на картах. Наприклад, гору Міка-Маре у Мармароському масиві Українських Карпат місцеві жителі називають *Нєнєска*, а вершину хребта Свидовець гору Котел – *Татульською*.

Спотворення та неточності характерні переважно для **мікротопонімів.** Це найчисленніший і найменш досліджений клас географічних назв. У наукових працях подаються різні визначення терміна "мікротопонім". Скажімо, В. А. Ніконов трактує мікротопонім як назву малого географічного об'єкта: поля, лісу, струмка, долини, дороги, мосту тощо. Так само розуміє цей термін і Ю. О. Карпенко [12-15]. Н. В. Подольська дає таке визначення: мікротопонім – це власне найменування природного фізико-географічного об'єкта або (рідше) створеного людською діяльністю, що має вузьку сферу вживання, функціонує лише у межах певної мікротериторії та відоме лише вузькому колу людей (мікрогідроніми, мікроойконіми, мікрооронімі, назви урочищ, господарських угідь, мікроспоруд (колодязів, мостів, будок тощо)). Отже, до мікротопонімів відносять назви частин населених пунктів, урочищ, полонин, курганів, лісів, невеликих гір, боліт, джерел, урвищ, балок, ярів, скель тощо.

Для унормування написання мікротопонімів важливе дослідження діалектної лексики, яка не є літературною, але є складовою частиною назви або й власною назвою об'єкта. Це так звані ***народні географічні терміни.*** Наприклад, *аршиця* – крута кам'яниста гора; *верх* – вершина гори; *кичера* – гора, яка вся, окрім вершини, вкрита лісом; *магура* – висока відокремлена вершина; *ґрунь* – верхня частина хребта; *клива* – незаліснена гора; *горґан* – висока кам'яниста вершина; *бескид* – гірський хребет, що є вододілом, або нагір'я; *бердо* – скеляста гора або скелястий обрив; *діл* – гора або хребет, що розділяє два географічні об'єкти (села, річки тощо); *облаз* – стрімке урвище над річкою; *ріг* – гостра вершина; *щовба* – стрімка скеляста вершина; *макітра* – гора, поросла лісом; *гало (гале)* – сире, перезволожене місце; *вікно* – ділянка чистої води в зарослих озерах (Полісся) або джерело, омут (Карпати); *віднога* – рукав річки; *багно* – болотисте місце, трясовина; *фоса* – канава, рів, рівчак; *старик* – старе русло річки; *згари (погар)* – випалене місце у лісі; *стрижень* – найглибше місце річки, де надто швидко тече вода, бистрина; *мочарі* – болото, трясовина; *гук* – водоспад тощо [11,18,19]. Приклади унормованих мікротопонімів, складовими яких є народні географічні терміни: *струмок Фоса, озеро Старик, болото Гало, гора Магура, гора Малий Ґорґан, гора Чорна Клива, гора Вульшинський Діл, гора Чорний Ґрунь, урочище Блудний Ґрунь, гора Великий Верх, урочище Макітра, урочище Згари, урочище Стрижень, водоспад Женецький Гук, урочище Багно Жидувка, урочище Вовче Гало, урочище Мочарі.*

Специфіка та своєрідність мікротопонімів полягає у тому, що вони несуть у собі географічну, історичну та лінгвістичну інформацію, яку не засвідчують жодні інші джерела. Унікальність мікротопонімів ще й у тому, що вони частіше, ніж інші класи найменувань, утворюються на основі діалектів та говірок. Саме тому процес унормування назв мікротопонімів поєднує два аспекти: оригінальну (діалектну) вимову та норми сучасного українського правопису.

Особливістю будь-якого ландшафту є те, що його тип з часом може змінюватися, тобто на місці луків може утворитися болото або на місці вирубаного лісу – луки чи населений пункт (його частина). Тому дуже часто, назва ландшафтної одиниці,

що закріпилася за певним географічним об'єктом, переходить на змінений об'єкт (наприклад, *ліс Довге Болітце*). Нерідко географічний об'єкт зникає, а назва мікротопоніма зберігає географічні або історичні умови, що склалися колись у певній місцевості. Наприклад, одне з урочищ має назву *Над Річкою,* але сама річка висохла; назва урочища *Ігорів Брід* походить від давніх історичних подій, пов'язаних з походами проти древлян київського князя Ігоря.

Характерною особливістю топонімічної системи України є варіативність назв її фізико-географічних об'єктів. Варіативність (багатоіменність) топонімів – це топонімічне поняття, що відображує різноманіття процесу освоєння та сприйняття людиною навколишнього природного середовища.

Багатоіменність є характерною ознакою багатьох гірських вершин Карпат. Гори можуть мати дві й навіть більше місцевих назв. Прикладом є відома *Чорна Гора* (2022 м) – вершина хребта Чорногора (розташована на межі Івано-Франківської та Закарпатської областей), яка має ще одну назву, що також широко використовується, – *Піп Іван*. Приклади варіативності оронімів Карпат – *Чортові Гори (Балагури),* гора *Овидова (Овідієва, Чуприк),* гора *Малий Верх (Зруби).* Альтернативні назви мають також гідроніми – річка *Десенка (Чорторий),* річка *Мож (Мжа),* річка *Бабка (Велика Бабка),* річка *Рудня (Луб'янка),* річка *Перевізня (Дубничка),* річка *Журавлинка (Чумата),* річка *Мокрий Ташлик (Сирий Ташлик),* озеро *Сасик (Кундук)* та назви ландшафтних одиниць – урочища *Задибинський Ліс (Задибщина), Одерадчини (Одераща), Куликівщина (Куликів), Затучне (Затучення).*

Для об'єктів, що мають більше ніж одну назву, процес унормування та встановлення основної назви передбачає застосування картографічного, географічного та історичного методів дослідження, оскільки важливу роль у творенні такої назви відіграє природне середовище й історичні умови і події. У ході досліджень виявляється належність топоніма до певних географічних та історичних реалій, встановлюється назва, яка є давнішою, автентичною.

Особливістю топонімів України на поліетнічних територіях є використання паралельних назв географічних об'єктів – державною мовою та мовою національної меншини. Назва мовою національної меншини у межах даної території відображує етнічні особливості топоніма. Такі назви у Державному реєстрі подаються відповідною мовою за правилами орфографії цієї мови. Так, у Закарпатській області у прикордонних з Угорщиною районах проживає численна угорська меншина. Найбільшу частку угорське населення становить у Берегівському (76,1 %), Ужгородському (33,4 %) та Виноградівському (26,2 %) районах. Тісне тисячолітнє співіснування українського та угорського народів у цьому регіоні позначилося на його топонімічній системі. Топоніми тут мають подвійні назви – українською та угорською мовами. У 2012 р. ДНВП "Картографія" видало двомовну політико-адміністративну карту "Берегівський район / Járás Beregszászi" масштабу 1:60 000, де подано паралельні назви українською та угорською мовами, в т. ч. й фізико-географічні топоніми (мал. 1).

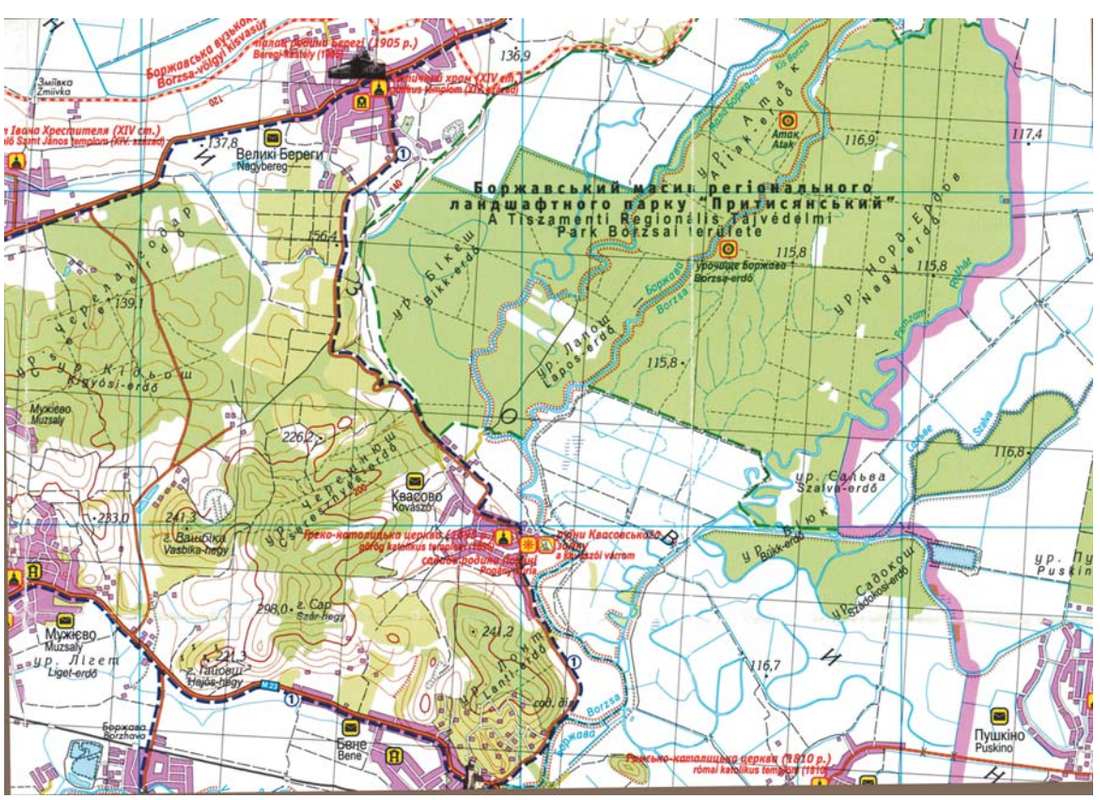

Мал. 1. Фрагмент двомовної політико-адміністративної карти "Берегівський район / Járás Beregszászi"

Трапляються випадки, коли протяжний об'єкт, зазвичай річка, змінює свою назву в межах України. Так, річка *Молочна* у Запорізькій області бере початок на західних схилах Приазовської височини під назвою *Токмак*. Назву Молочна вона набуває після впадіння в неї річки Чингул. *Селянка*, правий рукав Лімниці, у верхній течії має назву *Млинівка*. У такому випадку при виборі офіційної (основної) назви враховується використання (вживання) топоніма на топографічних картах, на місцевому та національному рівнях.

Альтернативні назви фізико-географічних об'єктів потребують дослідження та збереження, оскільки часто використовуються нарівні з офіційною назвою. Тому при укладанні Державного реєстру географічних назв велика увага приділяється збиранню, встановленню та дослідженню варіантів основної назви об'єкта.

Особливого підходу потребувало унормування назв фізико-географічних об'єктів Кримського півострова. Ці топоніми майже не були унормовані українською мовою. Окрім того, багато назв зазнали перейменувань після депортації радянською владою корінного кримськотатарського етносу до Середньої Азії у 1944 р. Перейменування стосувалися переважно об'єктів гідрографії, назви яких мали тюркське походження, хоча й у набагато меншій кількості у порівнянні з назвами населених пунктів півострова. Часто до автентичних назв додавалися російські суфікси та закінчення (наприклад, річка Коккоз – *Коккозка*), оригінальну назву замінювали співзвучною російською (ріка Біюк-Карасу отримала назву *Велика Карасівка*) або давали видуману назву, що ніяк не була пов'язана з географією чи історією об'єкта гідрографії (річка Мелек-Чесме – *Приморська*, річка Дерекойка – *Швидка*). Більшість оронімів та гідрооронімів півострова зберегли своє оригінальне написання та вимову. Встановлення оригінальних назв потребувало додаткових досліджень, оскільки топонімія Криму, навіть автентична, представлена переважно у російській транскрипції і часто є спотвореною. У процесі унормування назв фізико-географічних об'єктів Кримського півострова українською мовою проаналізовано топонімічні словники, насамперед [1], довідкові й краєзнавчі матеріали та проведено дослідження зі встановлення їхніх автентичних назв. Зокрема, у дослідженнях використано наукові напрацювання В. А. Бушакова [2].

Для унормування назв об'єктів морів та морського шельфу (островів, півостровів, заток, проток, бухт, кіс, банок) залучалися морські навігаційні карти і лоції. Назви об'єктів природно-заповідного фонду України унормовані за матеріалами Департаменту заповідної справи Міністерства екології та природних ресурсів України.

Окрім лінгвістичної та етнічної ознак, кожну назву фізико-географічного об'єкта характеризують інші інформаційні показники, необхідні при укладанні картографічних творів будь-якої тематики:

- вид фізико-географічного об'єкта, якому належить відповідна назва;
- географічні координати – широта і довгота. Для річок у Державному реєстрі географічних назв визначено координати їхнього гирла. Для рік, що перетинають державний кордон, але мають витоки в Україні, подано координати точки перетину річки кордоном. Для водотоків, які мають фрагментарні назви (різні назви у верхній та нижній течії), подано географічні координати точки на місцевості, де згідно зі встановленими даними річка змінює свою назву. Це можуть бути координати гирла притоки або населеного пункту, нижче яких ріка змінює назву. Для площинних фізико-географічних об'єктів та об'єктів морського шельфу подано географічні координати їх приблизного центру. Якщо такий об'єкт перетинає державний кордон, то вказуються координати умовного центру його української частини;
- адміністративно-територіальна прив'язка (вказується область, район, міська/селищна/сільська рада);
- географічна прив'язка. Для об'єктів гідрографії зазначено підпорядкованість приток, їх просторова орієнтація відносно основної річки (ліва, права), гирло водотоку, належність до басейну великої ріки тощо. Для мікротопонімів подається їх підпорядкованість відносно більших фізико-географічних об'єктів (мал. 2).

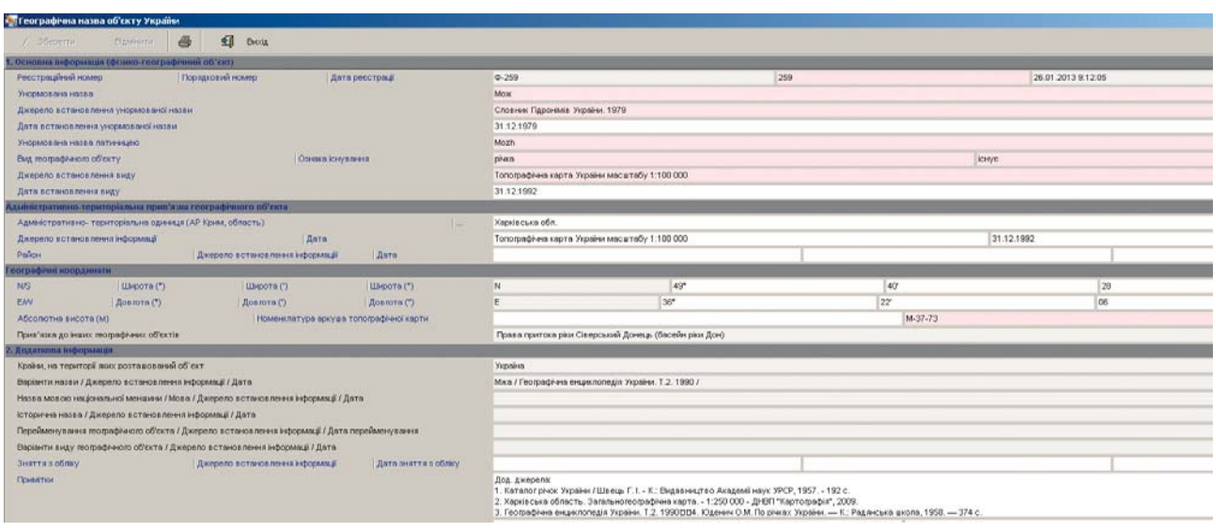

Мал. 2. Заповнена реєстраційно-облікова форма назви фізико-географічного об'єкта

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі створення Державного реєстру географічних назв України вдосконалено наявні та вироблено нові підходи до унормування назв фізико-географічних об'єктів (підходи до унормування топонімів у поліетнічних регіонах, унормування назв мовами національних меншин, унормування топонімів за наявності більш ніж однієї назви для одного географічного об'єкта). Нині у базі даних Державного реєстру зібрано та систематизовано 14,5 тис. унормованих назв фізико-географічних об'єктів.

Інформація, зібрана у базі даних Державного реєстру географічних назв, нині використовується для вирішення таких завдань:

- укладання й коректури карт і атласів на територію України;
- проведення експертизи географічних назв.

З огляду на потреби картографічної галузі, фонд географічних назв Державного реєстру в обсязі топографічної карти масштабу 1:100 000 не слід вважати достатнім. Перспективними є дослідження та унормування мікротопонімів території країни в обсязі карти масштабу 1:50 000.

Література

1. *Белянский, И. Л.* Крым. Географические названия: краткий словарь / И.Л. Белянский, И.Н. Лезина, А.В. Суперанская. – Симферополь: Таврия, 1997. – 149 с.
2. *Бушаков, В.А.* Лексичний склад історичної топонімії Криму: монографія / В. А. Бушаков. – К.: НАН України. Ін-т сходознавства ім. А.Ю. Кримського, 2003. – 226 с.
3. *Вербич, С.О.* Гідронімія басейну Верхнього Дністра: етимологічний словник-довідник / С.О. Вербич. – К.: Пульсари, 2007. – 120 с.
4. *Вербич, С.О.* Гідронімія басейну Середнього Дністра: етимологічний словник / С.О. Вербич. – Луцьк: ВМА "Терен", 2009. – 236 с.
5. *Вербич, С.О.* Гідронімія басейну Нижнього Дністра: етимологічний словник / С.О. Вербич. – Луцьк: ВМА "Терен", 2013. – 156 с.
6. *Габорак, М.М.* Гідронімія Івано-Франківщини: словник-довідник / М.М. Габорак. – Снятин: Прут Принт, 2003. – 142 с.
7. *Габорак, М.М.* Назви гір Івано-Франківщини: словник-довідник / М.М. Габорак. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2005. – 352 с.
8. *Габорак, М.М.* Топонімія Галицької Гуцульщини: етимологічний словник-довідник / М.М. Габорак. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. – 655 с.
9. *Галас, К.Й.* Українська топонімія Закарпаття в лінгвістичному аспекті / К.Й. Галас. – Ужгород: Ужгор. ун-т, 1979. – 119 с.
10. *Закон* України "Про географічні назви" (Постанова Верховної Ради України № 2604-IV від 31 травня 2005 р.).
11. *Зборовський, П.А.* Топоніміка Турківщини / П.А. Зборовський. – Л.: Камула, 2004. – 258 с.
12. *Карпенко, О.Ю.* Топоніміка гірських районів Чернівецької області: конспект лекцій / О.Ю. Карпенко. – Чернівці: ЧНУ, 1964. — 80 с.
13. *Карпенко, О.Ю.* Топонімія східних районів Чернівецької області: конспект лекцій / О.Ю. Карпенко. – Чернівці: ЧНУ, 1965. – 62 с.
14. *Карпенко, О.Ю.* Топонімія центральних районів Чернівецької області: конспект лекцій / О.Ю. Карпенко. – Чернівці: ЧНУ, 1965. — 76 с.
15. *Карпенко, О.Ю.* Топонімія Буковини / О.Ю. Карпенко. — К.: Наук. думка, 1973. — 238 с.
16. *Каталог* річок України; відп. ред. В.І. Мокляк. – К.: Вид-во АН УРСР, 1957. – 192 с.
17. *Кривульченко, А.І.* Водні об'єкти Кіровоградської області. Ч. І. Словник водних об'єктів. Ч. ІІ. Атлас гідрографічної мережі. Класифікатор водотоків. Водосховища: монографія / А.І. Кривульченко. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2011. – 356 с.
18. *Лящук, Б.Ф.* Географічні назви Українських Карпат і прилеглих територій: навчальний посібник / Б.Ф. Лящук. – К.: ІСДО, 1993. – 202 с.
19. *Оронімія* Українських Карпат: дослідження, упорядкування, збереження // Матер. всеукр. наук.-практ. конф. – Чернівці: ЧНУ, 2010. – 72 с.
20. *Рудницький, Я.* Географічні назви Бойківщини; 2-ге випр. вид. / Я. Рудницький. – Вінніпеґ: Укр. Вільна акад. наук, 1962. – 246 с.
21. *Словник* гідронімів України / І.М. Железняк, А.П. Корепанова, Л.Т. Масенко [та ін.]; редкол.: (голова) К.К. Цілуйко . – К.: Наук. думка, 1979 . – 781 с. + 1 арк. карт.
22. *Словник* мікрогідронімів України: Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина; ред. О. П. Карпенко; уклад.: І. М. Железняк, В.В. Лучик, Т.І. Поляруш [та ін.]. – К. : Обереги, 2004. – 440 с.
23. *Словник* мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель; упоряд. Г. Л. Аркушина. – Луцьк: РВВ "Вежа" ВДУ ім. Лесі Українки, 2006. – Т. 1. – 408 с.; 2007. – Т. 2. – 536 с.
24. *Сосса, Р.І.* Ороніми Українських Карпат на географічних картах / Р.І. Сосса, І.С. Руденко, Н.І. Сивак // Оронімія Українських Карпат: дослідження, упорядкування, збереження. – Чернівці: ЧНУ, 2010. – С. 64-67.
25. *Стрижак, О.С.* Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі / О.С. Стрижак. – К.: Наук. думка, 1985. – 256 с.
26. *Стрижак, О.С.* Назви річок Запоріжжя і Херсонщини: Нижньонаддніпрянське Лівобережжя / О.С. Стрижак. – К.: Наук. думка, 1967. – 127 с.
27. *Стрижак, О.С.* Назви річок Полтавщини / О.С. Стрижак. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963. – 111 с.
28. *Цілуйко, К.К.* Топоніміка Полтавщини як джерело історії краю / К.К. Цілуйко // Полтавсько-київський діалект – основа української національної мови: зб. наук. ст. – К.: Вид-во АН УРСР, 1954. – С. 130-154.
29. *Янко, М.П.* Топонімічний словник України: словник-довідник / М.П. Янко. — К.: Знання, 1998. — 432 с.

Надійшла 25.05.15